

YÜZ KIZARTICI SUÇ KAVRAMI

GİRİŞ

Yüz kızartıcı suç kavramı, mevzuatımızda geniş yer bulan, kendisine ağır "cezai sonuçlar" bağlanmış, fakat niteliği ve dolayısıyla içeriği kesin olarak saptanamamış bir deyimdir¹. Söz konusu kavramda "suç" kelimesinin yer alması, bu ibarenin ceza hukukuna ait olduğu izlenimini oluştursa da kavramın ceza hukukuyla "doğrudan" bir ilgisi yoktur. Çünkü, her şeyden önce TCK. 'da, suçların çeşitli yönlerden yapılan ayırımında (Şahıslara Karşı Cürümler, Mal Aleyhinde Cürümler gibi) yüz kızartıcı cürümler şeklinde bir tasnif yer almış değildir. İkinci olarak, doktrinsel bazı ayırımlar (örneğin; hareketin türleri açısından icrai suç-ihmalî suç veya sonuç bakımından şekli suç-maddî suç²) yönünden de yüz kızartıcı suç-yüz kızartıcı olmayan suç şeklinde bir sınıflama yoktur. Ancak aşağıda görüleceği üzere mevzuatımızdaki bir çok hükümde Ceza Kanunumuzda yer alan bazı suçlara "yüz kızartıcı suç" niteliği verilmiş olduğundan, bu kavram "dolaylı" olarak ceza hukukunu da ilgilendirmektedir.

Bu konuyu asıl önemli kılan, ilgili hükümlerde "yüz kızartıcı" olarak nitelendirilen suçlara tanınan ağır cezai sonuçlardır. Kavramın kanuni ve mantıkî dayanağının kesin bir biçimde saptanmasının mümkün olmayışı, kavrama bağlanmış olan sonuçları daha da ağırlaştırmaktadır. Ülkemizin, Anayasa m. 2'de ifadesini bulan "Hukuk Devleti" niteliği, özellikle cezai sonuçları olan kavramların "belirli olması"nı ve bireylerin de bu belirliliğe güvenmesi anlamına gelen "hukuk güvenliği"ni de içerir. Bu düşünceyle, öğrencisi ve asistanı olmakla gurur duyduğum

hocam Prof. Dr. Kayıhan İÇEL'e armağan olarak, yüz kızartıcı suç kavramını bir nebze olsun "belirli" hale getirme adına bu makaleyi yazmaya çalıştım.

Aşağıda öncelikle yüz kızartıcı suç kavramı açıklanmaya çalışılmış, ardından kavramın mevzuatımızdaki yeri kısaca belirtilmiştir. Yüz kızartıcı suçun belirlenmesinde esas alınan ölçütün ne olduğuna değinildikten sonra, kavramın hukuka uygun olup olmadığı irdelenmiş ve kısa bir değerlendirme ve öneri içeren sonuç bölümüyle çalışma bitirilmiştir.

I. YÜZ KIZARTICI SUÇ KAVRAMI

Kızarmak sözlük anlamıyla, utanç, öfke gibi duyguların etkisiyle, kanın yüze hücumu sonucu yüzün kırmızı renk almasıdır³. Demek ki yüz kızarması utanma duygusuyla doğrudan ilişkilidir. Gerçekten de utanma duygusuna sahip olan kimsenin yüzü kızarır⁴. Aslında utanma ile ahlak arasında da yakın bir ilişki vardır. Utanma ahlakî bir kavramdır. Bu nedenle, ahlak kurallarına uyulmadığında yine ahlakî bir duygu olan utanma ve sonuçta yüz kızarması söz konusu olmaktadır.

Bu noktada ceza hukuku ile ahlak kuralları arasındaki ilişkiye değinmek gerekir. Bu konu ceza hukukunun "ahlakî niteliği"ni ilgilendiren bir konudur. Çağdaş ceza hukukunda suçlar ahlak normlarına aykırı oldukları için değil, toplum düzenini bozdukları için cezalandırılırlar da ahlak kuralları ile ceza hukuku arasındaki ilişki de inkâr edilemez. Ceza hukuku ile ahlak iç içe iki daire olup, ahlak dairesi ceza hukuku dairesini de içermektedir⁵. Buna göre bütün suçların ahlaka aykırı olduğu

Ar. Gör. Selman DURSUN*

dolayısıyla utanç verici ve kurulan zincirin devamı olarak, yüz kızartıcı olduğu sonucuna varmak mümkündür. Bu nedenle yüz kızartıcı olma niteliğinin, müessir fiilden adam öldürmeye, hırsızlık veya dolandırıcılıktan rüşvete kadar bütün suçlarda mevcut olduğu söylenebilecektir⁶.

Yüz kızartıcı suç kavramı, kelime olarak 1961 Anayasası ile mevzuatımıza girmiş⁷ olsa da bundan önce de yüz kızartıcı suç kavramını karşılayan terimler kullanılmıştır. 1961 Anayasasından önce bazı suçlara, "terzil edici" ya da "muhtillî haysiyet

**Istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Ana Bilim Dalı*

¹Faruk EREM, "Yüz Kızartıcı Suç Kavramı", ABD., Sayı:2, 1976, s.172.

²Kayıhan İÇEL-İzzet ÖZGENÇ-Adem SÖZÜER-Fatih S.MAHMUTOĞLU-Yener ÜNVER, *Suç Teorisi*, 2.Ki-tap, İstanbul, Sebât Yayıncılık, 1999, s.70, 77.

³Türkçe Sözlük, Hazırlayanlar:İsmail PARLATIR-Nezhat GÖZAYDIN-Hamza ZULFIKAR, 2 Cilt. Ankara-Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, II.Cilt, s.1317.

⁴M.Muhtar CAĞLAYAN, "Yüz Kızartıcı Suç Üzerinde Bir İnceleme ve Önerimiz", Ad.Der., Yıl:68, Sayı:1-2, 1977, s.40.

⁵Kayıhan İÇEL-Süheyl DONAY, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım*, 1.Kitap, Yenileştirilmiş 3.bası, İstanbul, Beta, 1999, s.16.

⁶CAĞLAYAN, s.40. EREM, her suçun yüz kızartıcı sayılabileceğini veya pek az suçta "yüz kızartıcı değildir" demenin mümkün olacağını belirtmektedir(EREM, s.172). Bu konuda YÜCE, taksirle işlenen suçların dışında suçların hemen hepsinde bir kötülük, bir utandırıcılık, bir yüz kızartıcılık mevcuttur demektedir(Turhan Tufan YÜCE, "Yüz Kızartıcı Suç", Cumhuriyet Gazetesi, 11.03.1974, s.2).

⁷CAĞLAYAN, s.39;Ayhan ÖNDER, *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s.716.

⁸YÜCE, s.2.

⁹7129 sayılı Bankalar Kanunu m.7/3'te: "Bir bankanın teşekkülüne mezuniyet verilebilmesi için... müesseselerin muhtillî haysiyet ve namus bir cürümden dolayı mahkûmiyeti bulunmadığının..." (Yusuf Saim ATASAGUN, *İzahlı-Notlu-Mukayeseli Bankalar Kanunu*, İstanbul, Kutuimus Matbaası, 1958, s.73)hukmü yer almıştır.

ve namus"⁸ niteliği verilmiştir". Bu ifadeler de yüz kızsartıcılık ile aynı fonksiyonu görmüşlerdir. Bu nedenle yukarıda yüz kızsartıcı suçla ilgili söylenenler bu ifadeler açısından da geçerli olacaktır. Yani rezil edicilik veya haysiyet ve namusu ihlal edicilik bütün suçlar açısından söz konusu olabilecek kavramlardır.

Yüz kızsartıcı suç kavramı aslında bir suç tasnifidir. Çünkü belirli suçlar diğerlerinden ayrılmakta ve yüz kızsartıcılık vasfı almaktadır. Ancak bu tasnifin ceza hukukuyla ne kadar bağdaştığı tartışılmalıdır. Çünkü ceza hukukunda suçların, birçok ölçünün esas alınarak yapılan ayrımlarında "yüz kızsartıcı suç-yüz kızsartıcı olmayan suç" ayrımına rastlanılmamıştır. Ceza hukukunda suçların tasnifinde, hareket alt unsurunun niteliği ve sayısı, sonuç alt unsurunun özellikleri, hukuka aykırılığın nitelikleri, fail ve mağdurun vasıfları, suçun hukukî konusu, suçların ağırlıkları ve uygulanacak yaptırımların türleri gibi çok çeşitli kriterler esas alınabilmektedir⁹. Bu noktada yüz kızsartıcılığın bu kriterlerden hangisine girdiği veya başlı başına bir kriter olup olmayacağı tespit edilmelidir. Öncelikle belirtilmelidir ki yüz kızsartıcılık fiilden ziyade faile ilişkin bir niteliktir¹⁰. Buna göre, yüz kızsartıcı suç ayrımının "failin vasfı" kriterine girip girmeyeceğine bakmak gerekir. Failin vasfı esas alınarak yapılan suç tasnifinde özgü(mahsus)suçlar karşımıza çıkmaktadır. Örneğin failin memur sıfatı taşıması gibi¹¹. Ancak özgü suçlarda faile ilişkin sıfatlar objektif olarak saptanabilen sıfatlardır. Oysa failin, işlediği suçun, yüzünü kızsartıp kızsartmadığı tamamen içe dönük, sübjektif bir değerlendirmeyi gerektirir ve bunun saptanması çok zordur. Asıl önemli husus ise, suçlunun yüzünün kızsartıp kızsartmadığı konusunun ceza hukukunun dışında kalması ve başka bilim dallarını ilgilendirmesidir. Bu nedenle yüz kızsartıcılığın yukarıdaki kriterlerden birine girmesi bir yana, bizzat kendisinin bir tasnif ölçüsü olarak esas alınamayacağını

söylemek yanlış olmayacaktır.

II. YÜZ KIZSARTICI SUÇUN MEVZUATIMIZDAKİ YERİ

Yüz kızsartıcı suç deyimi, başta Anayasalar olmak üzere, bir çok kanunda yer aldığı gibi, yönetmeliklere ve hatta toplu iş sözleşmelerine kadar sirayet etmiştir. Aşağıda önce yüz kızsartıcı suçun menşesine kısaca değinildikten sonra, başta Anayasalar olmak üzere belli başlı kanunların ilgili hükümlerine yer verilmiştir.

A. Yüz Kızsartıcı Suçun Menşei

Burada yüz kızsartıcı suç teriminin ayrıntılı tarihi incelemesi yapılmayacaktır. Fakat yüz kızsartıcı suçun, eski deyimi olan "muhilli haysiyet ve namus" şekli ile Osmanlı Hukukundan Cumhuriyet Kanunlarına geçtiği söylenebilir. Gerçekten de 16 Cemâzeyelâhir 1332(1914) tarihli "Çarşı ve Mahallât Bekçileri Hakkında Kanunu Muvakkat" in 2. maddesinde bekçi olabilmek için "bir gûna cinayet ve muhilli namus ve iffet" bir cünha ile hükümlü bulunmama ifadesi yer almıştı. 1926 tarihli ve 788 sayılı "Memurin Kanunu" nun 4/c maddesinde memur olabilmenin şartları arasında "muhilli haysiyet ve namus" bir cürümlü mahkûm bulunmama mevcuttu¹². Daha önce de belirtildiği gibi "yüz kızsartıcı suç" ifadesi olarak ilk defa 1961 Anayasasının 68. maddesinde yer almış ve bundan sonra 1982 Anayasasında ve diğer kanunlarda bu tabir kullanılmaya başlanılmıştır.

B. Anayasalarda Yüz Kızsartıcı Suç

Anayasalarımızda, milletvekili seçilmeye ilişkin hükümlerde, milletvekili seçilecek kişilerle ilgili olarak belirli nitelikler aranmıştır. Bazı Anayasalarımızda bu niteliklerin arasında, yüz kızsartıcı suçtan mahkûmiyeti bulunmama da sayılmıştır. 1876 tarihli Kanunî Esasının milletvekili seçilemeyecek kişileri sayan 68. maddesinde yüz kızsartıcı suç terimi yer almamıştır. Bunu takiben Kurtuluş Savaşı yıllarında kabul edilen 1921 Anayasasında ise milletvekili seçilme yeterliğine ilişkin bir hü-

küm yoktur. 1924 Anayasasının bu konuya ilişkin 11. ve 12. maddelerinde de yüz kızsartıcı suç ifadesine yer verilmemiştir. Ancak 12. maddede bazı suçlar sayılmış ve bu suçlardan mahkûm olanların milletvekili seçilemeyecekleri belirtilmiştir¹³. Daha yakın tarihli olan 1961 Anayasasının konuyu düzenleyen 68. maddesinde ise birtakım suçlar sayılarak bunlara yüz kızsartıcılık vasfı verilmiştir¹⁴. Buna göre madde de sayılan suçları ve "gibi" edatıyla bunlara benzer suçları işleyenler milletvekili seçilemiyordu. Hatta maddede değişiklik yapılmadan önce, bu suçlar affa uğramış olsalar bile sonuç aynıydı. Ancak 68. madde 1801 sayılı Kanunla değiştirilerek maddedeki bu ifade çıkarılmış ve böylece seçilme yasağına bir yumuşaklık getirilmiştir¹⁵.

1961 Anayasasının 68. maddesinin gerekçesinde, bu hükmün eski Anayasasının (1924 Anayasasının) 12 ve 13. maddelerine girdiği belirtilmekle beraber, yukarıda da belirtildiği gibi, 1924 Anayasasının 12. maddesinde yüz kızsartıcı suç ibaresine rastlanılmamaktadır. Ancak her iki hüküm karşılaştırıldığında, 68. maddede yüz kızsartıcı suç

⁸İÇEL, Suç Teorisi, s.20.

⁹ÇAĞLAYAN, s.40.

¹⁰Özgü suçlar için, İÇEL, Suç Teorisi, s.98-99.

¹¹Yüz kızsartıcı suç konusunda çalışma yapma fikrinin kaynağı olarak, bir belediye işçisinin tabii olduğu toplu iş sözleşmesindeki, yüz kızsartıcı suçları işleyenlerin sözleşmelerinin yenilenmeyeceğine ilişkin hükmünün mağduru olarak, kürsümüzden "yüz kızsartıcı suç" hakkında bilgi istemesi olayını burada belirtmek gerekir. Gerçekten de ilgili hükümde, hiçbir suç belirtilmeden sadece yüz kızsartıcı suçtan mahkûmiyetten söz edilmiş ve idare de bu geniş taktir yetkisine dayanarak, sözü edilen işçinin işlediği suçu yüz kızsartıcı bularak sözleşmesini yenilemiştir.

¹²YÜCE, s.2.

¹³1924 Anayasası m.12: "...hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar...milletvekili seçilemezler."

¹⁴1961 Anayasası m.68: "...zimmetsizlik, ihtilal, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızsartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar da milletvekili seçilemezler".

¹⁵ÇAĞLAYAN, s.38.

olarak belirtilen "hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas" suçlarının, 12. maddede yüz kızartıcı oldukları belirtilmeden sayılmış olduğu görülecektir. Ayrıca 68. madde bu suçlara ek olarak "zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet" suçlarını yine yüz kızartıcılık niteliğini vererek saymıştır.

1982 Anayasasının milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 76. maddesinde de yüz kızartıcı suç kavramına yer verilmiştir. Maddedeki, yüz kızartıcı suçlarla ilgili ifade 1961 Anayasası m. 68 ile aynı sayılabilir. İki madde arasındaki tek fark, 68. maddedeki affa ilişkin ifadenin daha sonra yapılan değişiklikle ortadan kaldırılmasına rağmen, 76. maddede bu ifadenin halen mevcut olmasıdır. 76. maddenin gerekçesinde, 1961 Anayasasındaki seçilmeyi önleyen sebeplerin birçoğunun korunduğu, bunlara ilaveten bazı değişiklikler yapıldığı ve bunlarda cezanın ağırlığı ve suçun "yüz kızartıcı" ve topluma zarar verici olmasına yönelik karakterde olanlara ağırlık verildiği belirtilmiştir¹⁷. Gerekçenin devamında da yapılan değişikliklerden söz edilmiş ve cezanın ağırlığı ile ilgili değişiklik belirtildikten sonra, eklenen suçlara yer verilmiştir. Gerçekten de 1982 Anayasasında, 1961 Anayasasından farklı olarak, yüz kızartıcı suçların sayılmasından sonra bir takım suçlar da seçilme engeli olarak kabul edilmiştir¹⁸. Bu değişikliğe ilişkin olan ve yukarıda belirtilen gerekçede değişikliklerde "yüz kızartıcı" nitelikte olanlara ağırlık verildiğinden söz edilmiştir. Sonuç olarak, gerekçe dikkate alındığında, 1982 Anayasasının yüz kızartıcı suçlara yenilerini eklediği söylenebilecektir.

C. Diğer Kanunlarda Yüz Kızartıcı Suç

Anayasalarda milletvekili seçilme yeterliliğine ilişkin olarak, yüz kızartıcı suçtan mahkûm olmama şartının aranması, benzer şekilde kanunlara da yansımıştır. Kanunlarda bu şart genellikle belirli bir mesleğe giriş, belirli görevleri yapabilme gibi konularda söz konusu olmuştur.

Aşağıda belli başlı kanunlardaki ilgili hükümlerden söz edilecektir.

1. Milletvekili Seçimi Kanunu

2389 sayılı Kanunun 11. maddesi, milletvekili seçilemeyecekleri tek tek saymıştır. Maddenin "f" bendinde "affa uğramış olsalar bile" ifadesinin altında bir takım suçlara yüz kızartıcı suç niteliği verilmiş ve bu suçlardan mahkûm olanların milletvekili seçilemeyecekleri belirtilmiştir¹⁹. Söz konusu maddede yüz kızartıcı olarak sayılan suçlar AY. m. 76'da belirtilenlerle aynıdır. Yüz kızartıcı suçtan mahkûm olmama şartı, bu kanundan önce yürürlükte olan 306 sayılı Kanunda da aranan bir şarttı²⁰.

2. Devlet Memurları Kanunu

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun memurluğa alınma şartlarını düzenleyen 48/A-5 maddesinde, affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı bir suçtan hükümlü bulunmama şartı aranmıştır²¹. Maddede yüz kızartıcı olarak sayılan suçlar, Milletvekili Seçimi Kanunundaki ve dolayısıyla AY. m. 76'daki yüz kızartıcı olarak sayılan suçlarla aynıdır. Ancak burada kanun koyucu, ayrıca "şeref ve haysiyeti kırıcı suç" tan söz etmiştir. Kanımca bu nitelikleme ile farklı bir suç kategorisi ifade edilmekte, sadece yüz kızartıcı olarak sayılan suçlara ikinci bir sıfat daha eklenmiş olmaktadır²². Ayrıca DMK. m. 98, 48. maddeyi tamamlamakta ve yüz kızartıcı bir suçtan mahkûm olmaya memurluğun sona ermesi sonucunu bağlamaktadır.

3. Hakimler ve Savcılar Kanunu- Avukatlık Kanunu

HSK. m. 8/h'ye göre, hakim ve savcı adayı olabilmek için yüz kızartıcı suç işlememiş olmak gerekir. Bu hüküm, gerek yüz kızartıcı olarak sayılan suçlar gerekse bu suçlara ikinci bir nitelik tanınması bakımından DMK. m. 48/A-5 ile aynıdır. Bunun gibi, burada da yüz kızartıcı suçların affa uğramış olması sonucu değiştirmemektedir.

Av. K. m. 5/1-a hükmü de yüz

kızartıcı suçtan hükümlü bulunmayı "avukatlığa kabul" engeli olarak kabul etmiştir. Fakat bu hüküm, yukarıda sayılan kanunlardaki düzenlemelerden önemli bir farklılık taşımaktadır. Çünkü maddede yüz kızartıcı olarak herhangi bir suç sayılmış değildir²³. Sadece yalın bir "yüz kızartıcı suç" ibaresi yer almıştır. Başlı başına yüz kızartıcılığın kesin olarak saptanamayışı ve buna ek olarak maddede herhangi bir örnek suçun sayılmaması, kanunu uygulayacak mercilerin taktir yetkilerini genişlettiği gibi, bu yetkilerini kullanırken hata yapabilme ihtimallerini daha da artırmaktadır. Yüz kızartıcı suç konusunda ilginç sayılabilecek bir hüküm de Av. K. nın 1986 tarih ve 3256 sayılı kanunla değişik 5. maddesinin 2. fıkrasıdır. Maddeyi ilginç kılan husus, yukarıdaki kanunlarda yüz kızartıcı suçta örnek olarak sayılan suçların, mad-

¹⁷Burhan KUZU, Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s.108.

¹⁸Bu suçlar;kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karışma, Devlet sırnı açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve tesvii; suçlarıdır(1982 Anayasası, m.76).

¹⁹Milletvekili Seçimi Kanunu m.11/f-1: "Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile... mahkûm olanlar, "

²⁰ÇAĞLAYAN, s.39;EREM, s.172.

²¹Devlet Memurları Kanunu m.48/A-5: "...zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan... hükümlü bulunmamak".

²²Maddede "yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suç"ifadesi yer almıştır. İfadedeki "veya"bağlacı nedeniyle şeref ve haysiyeti kırıcılığın sayılan suçları nitelemeyip ayrı bir suç kategorisini oluşturduğu ileri sürülebilir. Ancak maddenin ifadesine dikkate bakıldığında, "yüz kızartıcı"ibaresinden sonra "suç"sözcüğünün kullanılmaması olduğu, onun yerine"veya"bağlacının ve ardından "şeref ve haysiyeti kırıcı"nitelemesinin yer aldığı ve en sonda "suçtan"kelimesinin kullanılmış olduğu görülecektir. Bu nedenle "suçtan" deyimini her iki kavram için ortak kullanılmış olmakta ve sonuç olarak şeref ve haysiyeti kırıcı sayılan suçlarla yüz kızartıcı suçları birleştirmektedir. Kaldı ki yüz kızartıcılık ile şeref ve haysiyeti kırıcılık birbirine yakın kavramlardır ve şeref ve haysiyeti kırıcılık, yüz kızartıcı suçun eski deyimini olarak kabul edilen "muhilli haysiyet"ifadesiyle de aynı anlamdadır.

²³Avukatlık Kanunu m.5/1-a: "Kesinleşmiş bir kararla yüz kızartıcı bir suçtan... hüküm giymek,".

dede aynen, fakat yüz kızartıcılık niteliği verilmeden sayılmış olmasıdır. Bu durumda Av. K. m. 5/1-a yer alan "yüz kızartıcı suç" ifadesi-nin, yukarıdaki kanunlarda ve Av. K. m. 5/2'de sayılan suçların dışındaki suçları kapsadığı sonucu çıkmaktadır.

4. Bankalar Kanunu-Sigorta Murakabe Kanunu

4389 sayılı Bank. K. m. 7/2-b-bd hükmüne göre, banka kurucularının, affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı suçlardan biriyle hüküm giymiş bulunmamaları gerekir²⁴. Ayrıca Bank. K. m. 9/5'e göre de yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olanlar yöneticilik, denetçilik, müdürlük gibi görevlerde çalıştırılmazlar. Benzer hükümler bundan önceki 3182 sayılı Bank. K. nın 5. ve 31. maddelerinde de yer almıştı. 3182 sayılı kanundan önce yürürlükte olan 7129 sayılı Bank. K. da, kurucu olabilmek açısından m. 7/3'te, belirli görevlerde çalıştırılacak kişiler açısından ise m. 15/3'te yüz kızartıcı suçun eski deyimini olan "muhtilliyet ve namus"²⁵ bir cürümden mahkûm olmama şartı aranmıştı.

Benzer şekilde SMK. m. 2'de sigorta veya reasürans şirket kurucularının da yüz kızartıcı bir suç işlememiş olmaları şarttır²⁶. SMK. m. 3'e göre ise bu şartın daha sonra ortadan kalkması, sigorta ve reasürans şirketlerinin ruhsatlarının iptalini gerektiren bir durum olmaktadır.

5. Adli Sicil Kanunu

ASK. m. 8/1-b. adli sicilden çıkarılabilecek suçlardan yüz kızartıcı suçları hariç tutmaktadır²⁷. Söz konusu maddede yüz kızartıcı olarak sayılan suçlar, yukarıda belirtilen hükümlerdeki suçlardan farklı değildir. Bu kanundan önce, bu konuyla ilgili hüküm, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 7. maddesinde yer almıştı. Bu hükme göre de yüz kızartıcı suçların adli sicilden çıkarılması mümkün değildi. Söz konusu madde ASK. m. 12 ile yürürlükten kaldırılmış ve yerini aynı görevi gören ASK. m. 8/b'ye bırakmıştır.

ASK. m. 8, yukarıdaki kanun hükümlerinden ayrı ve özel bir öneme sahiptir. Çünkü bir kişinin yüz kızartıcı bir suç işleyip işlemediğinin ispatı ancak adli sicil kayıtları ile mümkündür. Dolayısıyla diğer kanunlardaki yüz kızartıcı suçlarla ilgili hükümler ancak ASK. m. 8/1-b ile pratik bir değer kazanmaktadır. Zira ASK. m. 8/1-b yüz kızartıcı suçların adli sicilden silinmesini yasaklamış olmasaydı belirli bir süre sonunda bu suçlarda sicilden çıkarılabilecekti. Bu konuya öneminden dolayı ileride tekrar değinilecektir.

III. YÜZ KIZARTICI SUÇUN BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜ

Yüz kızartıcı suç açısından temel alınan ölçünün tespiti iki açıdan önem taşır. Öncelikle ifade edilmelidir ki; yüz kızartıcı suç kavramını içeren hükümlerin hemen hepsinde, belirli suçlar sayıldıktan ve bunlara yüz kızartıcılık niteliği verildikten sonra "gibi" sözcüğü kullanılarak, yüz kızartıcı suçların sayılanlardan ibaret bulunmadığı belirtilmek istenmiştir. Bu nedenle "gibi" edatıyla yüz kızartıcı suç kapsamına sokulabilecek suçların belirlenmesi açısından, söz konusu ölçünün tespiti önem taşımaktadır. İkinci olarak; ilgili hükümlerde, yüz kızartıcı olarak bazı suçların sayılmış olmasından söz edilmelidir. Bazı hükümlerde istisnai olarak herhangi bir suç sayılmadan yüz kızartıcı suç kavramı yer almıştır(Av. K. m. 5/1-a). İşte yüz kızartıcı suçun belirlenmesinde esas alınan ölçünün bilinmesi; örnek olarak da olsa niçin başka suçların değil de bu suçların sayıldığı veya herhangi bir örnek suçun sayılmadığı hükümler açısından hangi suçların bu kapsamda değerlendirilebileceği sorularının cevaplandırılmasına yardımcı olacaktır. Aşağıda iki başlık altında söz konusu ölçü belirlenmeye çalışılacaktır.

A. Yüz Kızartıcı Suçun Sınır ve Özellikle "gibi" Edatı

Yüz kızartıcı suçlarla ilgili düzenlemelerde bazı suçlardan söz edilmiştir. Bu suçların örnek olarak sayılmış

olduğu, suçların hemen ardından gelen "gibi" edatıyla anlaşılmaktadır. Bu nedenle yüz kızartıcı suçların, sayılanlardan ibaret olmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bazı hükümlerde ise herhangi bir suç sayılmış değildir. Gerek bazı suçların örnek olarak sayıldığı ve "gibi" edatının kullanıldığı gerekse hiçbir suçun sayılmadığı durumlarda, suçun yüz kızartıcı olup olmadığının belirlenmesi, bu hükümleri uygulayacak mercilerin taktirindedir. Nitekim TBMM. nin, Memurun Kanununda yer alan "muhtilliyet ve namus cürümü" kaydı ile ilgili 12. 5. 1937 tarihli ve 991 sayılı yorum kararında, hangi²⁸, suçların bu kapsama girdiğinin yorumunun meclis tarafından yapılamayacağı, kavramın kanunu uygulamakla yükümlü olan yetkili mercilerin taktir ve içtihatlarına bırakılmasının uygun olacağı belirtilmiştir²⁹.

Bu konuda Yargıtay, adli sicil kaydının silinmesi ile ilgili olarak verdiği bir kararda, yüz kızartıcı suçların, maddede (647 sayılı Kanun

²⁴Bankalar Kanunu m.7/2-b-bd: "...basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile... hüküm giymiş bulunmaması, ".

²⁵7129 sayılı Bank.K. nın gerekçesinde söz konusu tabirin kapsamına aldığı suçlar sayılmıştır(gerekçedeki suçlar için bkz.; Seza REİSOĞLU, 3182 Sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, Ayıldız Matbaası, 1988, s.71). Bu kanundan sonraki kanunlarda yüz kızartıcı olarak sayılan suçlar sözü geçen gerekçede de yer almıştır. Bu nedenle kelime olarak birbirlerini karşılamaşalar da "muhtilliyet ve namus"ifadesinin "yüz kızartıcı"sözcüğü yerine kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

²⁶Sigorta Murakabe Kanunu m.2/2-b: "cezası ne olursa olsun zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile... hüküm giymemiş, ...olmaları, ".

²⁷Adli Sicil Kanunu m.8/1-b: "Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile...hanç olmak üzere:..."

²⁸1924 AY.m.26. meclisin yetkileri arasında kanunların yorumunu yapmaya da yer vermişti. 1961 ve 1982 Anayasalarında meclise böyle bir yetki verilmiş olmayıp, yorum yetkisi mahkemelerindir 1924 Anayasası döneminde yapılan yorumlar, ilgili oldukları kanunlarda hâlen yürürlükte idirler(Erdoğan TEZİC, Anayasa Hukuku, 2.Bası. İstanbul, Beta, 1991, s.24).

²⁹Yorum kararı için bkz.:ATASAGUN, s.77-78

m. 7/B) sayılanlardan ibaret olduğu ve "gibi" edatına dayanılarak başka suçların bu kapsama sokularak adli sicilden silinmeye engel olarak kabul edilemeyeceğini belirlemiştir³⁰. Benzer şekilde Danıştay da vergi kaçakçılığı suçundan mahkûmiyeti olan bir kişinin, memuriyete alınmaması olayını konu alan kararında, davacının hükümlülüğünün 657 sayılı Kanununun 48/A maddesinde memurluğa engel hâl olarak belirtilen kaçakçılık niteliğinden ve sonuç olarak ismen teker teker sayılan yüz kızartıcı suçlar kapsamında bulunmadığına hükmetmiştir³¹. Demek ki Yüksek Mahkemelerimiz, yüz kızartıcı suçları, ilgili hükümlerde sayılanlardan ibaret sayma ve "gibi" edatıyla bunu genişletmeme eğilimindedirler.

Yüz kızartıcı suçlara bazı örneklerin sayıldığı hükümler açısından "sınır" belirlenmiş gibi gözükse de asıl sorun, herhangi bir suçun sayılmadığı ve yalın yüz kızartıcı suç ifadesinin yer aldığı hükümlerde ortaya çıkacaktır. Gerek "gibi" edatıyla genişletici yorum yapılabileceğinin kabul edilmesi ihtimâli gerekse herhangi bir suçun sayılmadığı hükümler açısından, başta Anayasa olmak üzere diğer kanunlar esas alınarak bazı sınırlar tespit edilebilir. Öncelikle: zimmet, ihtilas(nitelikli zimmet), irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma ve dolanlı iflas suçları hemen hemen bütün düzenlemelerde yüz kızartıcı suç olarak kabul edilmiştir. Bu tespitle bağlantılı olarak, bu suçların yer aldıkları bölümlerdeki diğer suçların bölüm ortaklığı nedeniyle benzerlik taşıdıkları ve bu suçların da yüz kızartıcı sayılabileceği akla gelebilir. Ancak zimmet, irtikap, rüşvet suçlarının yer aldığı "Devlet İdaresi Aleyhinde Cürümler" bölümündeki bir başka suç olan "resmi nüfuz ticareti yapma" (TCK. m. 278) suçunu Yargıtay, yukarıda anılan kararında yüz kızartıcı saymayarak, bu suçla ilgili mahkûmiyetin adli sicilden silinebileceğine karar vermiştir. Bunun dışında daha genel ölçüler bulunabilir. Sayılan dokuz suç, cürüm niteliği taşıdığından kabahat-

lerin yüz kızartıcı suç kapsamına alınamayacağı söylenebilir. Bundan başka sayılan suçların hepsi, TCK. 'da yer almaktadır. Bu nedenle TCK. dışındaki kanunlarda yer alan suçların yüz kızartıcı suç ifadesi içine sokulamayacağı ileri sürülebilir.

B. Yüz Kızartıcı Suçun Kanunî ve Mantıkî Dayanağı

Yüz kızartıcı suçun ahlakî bir kavram olduğu ve hemen her suçta bulunabileceği, dolayısıyla kavramın hukukî olmadığı daha önce ifade edilmişti. Burada ise, hali hazır durumda bazı suçların yüz kızartıcı sayılmasının kanunî ve mantıkî dayanağının olup olmadığından söz edilecektir.

Yüz kızartıcı suçun düzenlendiği hükümlerde bazı suçlar yüz kızartıcı sayıldığı halde bu suçlardan daha vahim olan suçlar bu nitelikte sayılmamıştır. Örneğin; dolandırıcılık bu kapsamda sayılırken TCK. m. 278'deki, bir kimsenin bazı resmî sıfatı olan kişileri tanıdığı iddiasıyla o kişilerle işi olan kimselerden para veya menfaat temini suçu yüz kızartıcı sayılmamıştır. Bu durumda resmî sıfat sahibi kişi, olaydan hiç haberi olmadığı halde lekelenmektedir. Görülüyor ki bu suç dolandırıcılıktan daha tehlikelidir ve yüz kızartıcı suç kategorisine konulması gereken suç varsa öncelikle bu suç konulmalıdır. Bu konuda başka bir örnek; irza geçme suçu ve AYM. tarafından ilgili maddenin iptal edildiği zina suçudur. Toplumumuzun genel ahlak anlayışı, gelenek ve görenekleri göz önüne alındığında yüz kızartıcı suçlara bu suçlardan daha iyi bir örnek gösterilemeyecektir³². Sözü geçen örneklerden de anlaşılacağı üzere, mevcut düzenlemelerde yer alan suçlara mantıksal bir açıklama getirmek oldukça zordur.

Bundan başka, aynı suçlar düzenlemenin birinde herhangi bir niteliğe sahip değilken sonraki düzenlemelerde yüz kızartıcılık sıfatını almışlardır. Örneğin; milletvekili seçilme yeterliliği ile ilgili olarak 1924 AY. m. 12, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık-inancı kötüye kullanma

ve dolanlı iflastan söz etmiştir. Aynı konuda 1961 ve 1982 Anayasaların(m. 68 ve m. 76), bu suçlara zimmet, ihtilas, irtikap ve rüşvet suçlarını eklemiş ve bunların hepsine yüz kızartıcılık niteliği verilmiştir³³.

Bütün bunlardan daha tehlikeli sonuçları olabilecek olan düzenlemeler ise, herhangi bir örnek suçun sayılmadığı ve sadece "yüz kızartıcı suç" ifadesinin yer aldığı hükümlerdir. Bu düzenlemelerde herhangi bir suç sayılmadığı için söz konusu ifadenin kanunî ve mantıkî dayanağını tespit etmek olanaklı değildir.

Kanımcı yüz kızartıcı suçta objektif bir dayanak bulmak mümkün değildir³⁴. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, konuya objektif olarak yaklaşıldığında bütün suçlara yüz kızartıcılık niteliği verilebilir. Öyleyse yüz kızartıcı suçun mantıkî dayanağını bulmak için konunun sübjektif yönüne bakmak gerekir. Sübjektif açıdan ise, ilk olarak suçun fail yönünden yüz kızartıcılığından söz edilebilir. Ancak fail açısından bir dayanak bulmak mümkün değildir. Çünkü öyle failler vardır ki örneğin, hırsızlık suçunu adeta meslek edinmişlerdir. Bu kişilerin yüzünün kızarması bir yana hiçbir şey umurlarında değildir ve hayatlarından memnundurlar³⁵. Dolayısıyla bu konuda tek dayanak noktası, kanun koyucunun veya kanunu uygulayan mercilerin sübjektif taktirleridir. Kanun koyucu veya kanunu uygulayan yetkili merci, sübjektif olarak, bazı suçları belirli durumlar için tehlikeli bulmakta ve

³⁰4.CD., 08. 11. 1966, 705/ 5781. CAĞLAYAN, s.41; ÖNDER, s.716- 717.

³¹İbrahim PINAR, Devlet Memurları Kanunu Serhi ve İlgili Mevzuat, 7.baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999-s.638.

³²CAĞLAYAN, s.42.

³³Bunun mantıkî dayanağı olarak iki ihtimal düşünülebilir:İlk ihtimal, bu suçların sonradan, ahlakî anlayışın değişmesi nedeniyle bu sıfatı almalarıdır. İkinci ve daha güçlü bir ihtimal ise, daha önce herhangi bir nitelikle olmaksızın bazı suçların sayılmasına bir gereke arayışı ve gereke olarak da yüz kızartıcılığın seçilmesidir.

³⁴CAĞLAYAN, yüz kızartıcı suç için kullanılan ölçünün objektif olmaktan çok uzak olduğunu, kanunî ve mantıkî dayanaktan vaksun olduğunu ifade etmiştir(CAĞLAYAN, s.40).

³⁵CAĞLAYAN, s.40.

buna gerekçe olarak da yüz kızartıcılığı kullanılmaktadır.

IV. YÜZ KIZARTICI SUÇUN HUKUKA AYKIRILIĞI

Bu başlık altında mevzuatımızda geniş yer bulan yüz kızartıcı suç kavramının gerçekte hukuka uygun olup olmadığı konusuna değinilecektir. Öncelikle belirtilmelidir ki yüz kızartıcı suç kavramı, başta Anayasa olmak üzere, cezanın amacı, suç politikasının ana ilkeleri ve cezaların infazı yönlerinden hukuka aykırılık taşımaktadır.

Anayasanın 17. maddesi, insan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza konulamayacağını belirterek, suç politikasının ana ilkelerinden olan "hukuk devleti" ilkesinin en önemli gereklerinden birine yer vermiştir³⁶. Mevzuatımızda bazı suçların yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı sayılması, bu suçların cezalarının da yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı olduğunu gösterir. Böyle bir cezanın ise, "insan haysiyeti" ile bağdaşmayacağı dolayısıyla Anayasaya³⁷ ve suç politikasının temel bir ilkesine aykırılık oluşturacağı açıktır. Bunun gibi bazı suçlara yüz kızartıcılık niteliğinin verilmesi ve bu suçtan mahkûm olanlara bir takım engeller çıkarılması, söz konusu suç mahkûmu kişilerle diğer herhangi bir suçtan hüküm giyenler arasında objektif bir açıklaması olmayan bir eşitsizlik de doğmaktadır. Bu durum ise AY. m. 10'daki eşitlik ilkesine aykırılık taşımaktadır.

Bu noktada konunun, "cezanın amacı", suç politikasının ana ilkelerinden ve cezaların infazının ana amaçlarından olan "ümanizm" ilkesi karşısındaki durumu belirtilmelidir. Modern ceza hukukunda cezanın amacını, toplumsal caydırıcılık anlamına gelen genel önleme, suçlunun uslandırılması ve yeniden sosyalleştirilmesi demek olan özel önleme ve bunlara yardımcı olarak suçun kefaretinin çektirilmesi³⁸ oluşturmaktadır. Bunun gibi, cezanın eskiden kabul edilen amaçlarından olan ölç alma amacı da modern ceza hukukunda terkedilmiş ve yu-

karıda belirtildiği gibi suçlunun topluma kazandırılması ana amaç haline gelmiştir³⁹. Benzer şekilde suç politikasının ana ilkelerinden ve cezaların infazının ana amaçlarından olan ümanizm ilkesine göre izlenecek hedef, suç işleyen insanın yeniden sosyalleştirilmesi ve toplumsal sorumluluğa sahip bir birey durumuna getirilmesidir. Bu hedefe bağlı olarak, ölüm cezası, suçluların hadım edilmesi gibi suçlunun topluma dönmelerini yok edici yaptırımlar söz geçiren ilkeye ters düşmektedir⁴⁰.

Yukarıdaki açıklamalara uygun olarak; yüz kızartıcı nitelik verilen bir suçtan hüküm giyip, cezasını çekmiş bir kişinin cezanın özel önleme amacına göre uslanmış ve yeniden sosyalleşmiş olarak kabul edilmesi gerektiği halde, ilgili düzenlemelerde karşısına bir çok engel çıkarılarak, kişinin yeniden sosyalleşmesi engellenmektedir. Buradan çıkan önemli bir sonuç; devletin, kendisinin verdiği cezanın uslandırıcılığına sonradan koyduğu engellerle yine kendisinin inanmasıdır. Çünkü suçluya ceza verilip de bu ceza infaz edildiğinde, cezanın özel önleme amacının ve ümanizm ilkesinin bir gereği olarak suçlunun uslandığı ve yeniden toplumsal sorumluluğa sahip olabileceği kabul edilir. Bunun gibi kişinin cezası infaz edildiğinde, cezanın yardımcı amacı olan kefarete çekme de gerçekleşmiş olur. Kefaretini çeken bir kişi, artık borcu olmayan temiz bir kişi olmuştur. Oysa yüz kızartıcı suçun cezasının infazı açısından bütün bu sonuçlar kabul edilmemekte ve bir çok hükümde bu suçtan mahkûm olan kimsenin karşısına bir çok engeller çıkarılarak, sanki suçluluğunun devam ettiği, cezasının hiç infaz edilmediği gibi bir durum yaratılmış olmaktadır. Hatta çoğu düzenlemede bu suçların affa uğramış olmaları dahi sonuca etki etmemektedir. Bu durum, ceza hukukunda af kurumunun, özellikle genel affın mahkûmiyetin bütün neticelerini ortadan kaldırması sonucuyla da açıkça çelişmektedir⁴¹.

SONUÇ

Herhangi bir hukukî dayanağı olmayan ve bir çok yönden hukuka aykırı olan yüz kızartıcı suç kavramı mevzuatımızdan çıkarılmalıdır. Bu konuda değişiklik yapılması gereken en önemli kanun, Adli Sicil Kanunudur. Çünkü diğer düzenlemelerdeki yüz kızartıcı suçun ispatı bu kanun hükümleriyle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla ASK. m. 8/1-b'deki yüz kızartıcı suçların adli sicilden çıkarılmayacağına ilişkin hüküm kaldırıldığında, ispat imkanı ortadan kalktığından diğer kanunlardaki yüz kızartıcı suç ibaresinin pratik bir değeri kalmayacaktır⁴². Ayrıca bu hükmün muhafazası, adli sicil kaydını bir ceza niteliğine de sokmaktadır⁴³. Hatta yüz kızartıcı suçların adli sicilden silinemeyeceğine dair hükmün, Ortaçağ Avrupa'sındaki, hükümlülerin öbür vatandaşlardan kolayca ayrılabilmesi için görünür bir yerlerine kaybolmayacak bir damganın basılması olgusunun modern bir görüntüsü olduğu iddia edilebilir⁴⁴. En ağır suçlar bile zamanaşımı ile takipsiz kaldığı halde adli sicildeki kayıt devamlı olmaktadır⁴⁵. Gerçekten de

³⁶İÇEL-DONAY, s.72.

³⁷Benzer şekilde YÜCE, s.2.

³⁸İÇEL-DONAY, s.12.

³⁹Kayhan İÇEL-Fusun SOKULLU-AKINCI- İzzet ÖZGENÇ-Adem SÖZÜER-Fatih S.MAHMUTOĞLU-Yener ÜNVER, Yaptırım Teorisi, 3.Kitap, İstanbul, Beta, 1999, s.39-40

⁴⁰İÇEL-DONAY, s.72-73.

⁴¹İÇEL, Yaptırım Teorisi, s.322.

⁴²Bu noktada genel affın adli sicilden kaydın silinmesine olan etkisinden söz edilebilir. Belirtilmelidir ki diğer kanunların hemen nepsinde affın sonucu değiştirmeyeceği yer aldığı halde ASK'da bu yönde bir hüküm yer almamıştır. Uygulamada Yargıtay, önceki kararlarında aksi sonuca varmasına rağmen yeni sayılabilecek bir kararında, eşitlik ilkesi göz önünde bulundurulduğunda yüz kızartıcı da olsa mahkûmiyet hükümlerine genel affın etkisinin kabul edilip, adli sicilden çıkarılması gerektiğine hükmetmiştir(CGK., 25.03.19916-69/96, ÖNDER, s.717). Affedilen yüz kızartıcı suçlar adli sicilden çıkartılabileceğine göre, ilgili düzenlemelerdeki "affedilmiş olsa bile"ifadelerinin pratik bir değer taşımayacağı söylenebilir.

⁴³Adli sicil kaydının ceza niteliği için bkz.:H.Yılmaz GÜNAL, "Ceza Sonrası Bir Müessesce Olarak Adli Sicil", AÜSBFD., Cilt:XVI, No:3, 1961, s.91 vd.).

⁴⁴YÜCE, s.2.

⁴⁵GÜNAL, s.92.

adli sicildeki kaydın çıkarılması, hükümlünün 80 yaşını geçmesi veya ölümü hallerinde ancak mümkün olabilmektedir(ASK. m. 9/1)⁴⁶. Böylece adli sicil kaydı, Ortaçağdaki damga gibi neredeyse bir ömür boyu devam etmektedir.

Hüküm giydikten sonra cezasını çekip topluma dönen bir insanın, yaşamını devam ettirebilmesi için bir işe girip çalışması ve böylece geçimini temin etmesi gerekmektedir. Oysa gerek kamu sektöründe gerekse özel sektörde işe alınacak kişilerden adli sicil kaydı istenmekte ve kaydında hükümlülüğü yer alan kişiler işe alınmamaktadırlar. Yüz kızartıcı suçlar dışındaki suçlar belirli bir sürenin sonunda sicilden silinebildiği için söz konusu süre sonunda engeller ortadan kalktığı halde, yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olan kişi için söz konusu engeller bir ömür boyu devam etmektedir⁴⁷. Dolayısıyla yüz kızartıcı suç gibi silinemeyecek bir damgayı taşıyan bir kişi için, hukuka uygun yollar kapalı olduğundan, hukuka aykırı davranmaktan, yani suç işlemekten başka seçenek kalmamaktadır. Böylece kişinin topluma kazandırılması için kolaylıklar sağlanacağı yerde⁴⁸, kişi adeta suç işlemeye zorlanmış olmaktadır⁴⁹.

Sonuç olarak; yüz kızartıcı suçlar, ilgili hükümlerden çıkarılmalı ve adli sicilden silinebilmelidir. Ancak yüz kızartıcı suçların gerçekten tehlikeli oldukları düşünülüyorsa, sicildeki kaydın hiç silinmemesi yerine, bu suçlar açısından sürenin daha uzun tutulması öngörülerek, silinme imkanı tanınmalıdır. Böyle bir çözüm, öncelikle insan haklarına ve Anayasaya, daha sonra ise modern ceza ve infaz anlayışına daha uygun olacaktır.

KISALTMALAR

- ABD. :Ankara Barosu Dergisi
Ad. Der. :Adalet Dergisi
ASK. :Adli Sicil Kanunu
AÜSBFD. :Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Av. K. :Avukatlık Kanunu

- AY. :Anayasa
AYM. :Anayasa Mahkemesi
Bank K. :Bankalar Kanunu
bkz. :bakınız
CD. :Ceza Dairesi
CGK. :Ceza Genel Kurulu
DMK. :Devlet Memurları Kanunu
HSK. :Hakimler ve Savcılar Kanunu
İHFM. :İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m. :madde
s. :sayfa
SMK. :Sigorta Murakabe Kanunu
TBMM. :Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK. :Türk Ceza Kanunu

KAYNAKLAR

- ATASAGUN, Yusuf Saim: İzahlı-Notlu-Mukayeseli Bankalar Kanunu, İstanbul, Kurtulmuş Matbaası, 1958.
ÇAĞLAYAN, M. Muhtar: " " Yüz Kızartıcı Suç" Üzerinde Bir İnceleme ve Önerimiz" , Ad. - Der. , Yıl:68, Sayı:1-2, 1977, s. 36-51.
DÖNMEZER, Sulhi: " Cezaların İnfazı Hakkında Kanun" , İHFM. , Cilt:XXXI, Sayı:1-4, 1965, s. 8-35.
EREM, Faruk : " " Yüz Kızartıcı Suç Kavramı" " , ABD. , Sayı:2, 1976, s. 172-173.
GÜNAL, H. Yılmaz: " Ceza Sonrası Bir Müessesce Olarak Adli Sicil" , AÜSBFD. , Cilt:XVI, No:3, 1961, s. 91-106.
İÇEL, Kayıhan - DONAY, Süheyl: Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım, 1. Kitap, Yenileştirilmiş 3. bası, İstanbul, Beta. 1999.
İÇEL, Kayıhan - ÖZGENÇ, İzzet - SÖZÜER, Adem - MAHMUTOĞLU, Fatih S. - ÜNVER, Yener:Suç Teorisi. 2. Kitap, İstanbul, Sebat Yayıncılık, 1999.
İÇEL, Kayıhan -SOKULLU-AKINCI, Fusun - ÖZGENÇ, İzzet - SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih S. - ÜNVER, Yener:Yaptırım Teorisi, 3. Kitap, İstanbul-Beta, 1999.

KUZU, Burhan:Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.

ÖNDER , Ayhan:Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.

PINAR, İbrahim:Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat, 7. baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

REİSOĞLU, Seza: 3182 Sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, Ay yıldız Matbaası, 1988.

TEZİÇ, Erdoğan: Anayasa Hukuku, 2. Bası, İstanbul, Beta, 1991.

Türkçe Sözlük, Hazırlayanlar:İsmail PARLATIR-Nevzat GÖZAYDIN-Hamza ZÜLFİKAR. 2 Cilt, Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995. II. Cilt.

YÜCE, Turhan Tufan: " " Yüz Kızartıcı Suç" " , Cumhuriyet Gazetesi, 11. 03. 1974, s. 2.

⁴⁶Ancak maddenin 2.fıkrasında, sicilden çıkarılan bilgilerden AY.m.76'da sayılan suçlara ait olanların(bunların arasında yüz kızartıcı olanlar da vardır)milletvekili adaylığı için talep edildiğinde verilmek üzere bilgi arşivinde muhafaza edileceği belirtilmiştir. Demek oluyor ki yüz kızartıcı suçtan mahkûm olan bir kişi, ölüm bir yana bırakılacak olursa, 80 yaşında ilgili engellerden kurtulabilmekte ancak hiçbir zaman milletvekili olamamaktadır.

⁴⁷Adli sicildeki kaydın silinebilmesi imkanı ilk olarak 647 sayılı Kanunun 7.maddesi ile getirilmişti. Bu maddenin gerekçesinde; "suç işleyen bir kimsenin ıslah edilerek topluma iadesinden sonra, geçmişinin bu kötü damgasını bütün hayatı boyunca taşıması ve sabıkasının müstakbel iş hayatında engel olmaması için belirli suçlar dışında ve tayin edilecek ölçü ve şartlar dahilinde, sabika kaydının adli sicilden silinebilmesi için bu madde hükümü sevk edilmiş bulunmaktadır"denilmiştir(Sulhi DÖNMEZER, "Cezaların İnfazı Hakkında Kanun", İHFM., Cilt:XXXI, Sayı:1-4, 1965, s.30).Belirli suçlara müstakbel iş hayatında engel olucu nitelik taşımasının mantıklı izahının mümkün olmadığı daha önce de ifade edilmişti. Böylece gerekçede getirilen istisnanın amacına yönelik herhangi bir ifadenin bulunmaması, gerekçeyi kendi içinde tutarsız hale getirmektedir. Çünkü müstakbel iş hayatında engel olma durumu yüz kızartıcı suçlar açısından da(hatta evieviyetle)geçerlidir.

⁴⁸İş Kanununun 25.maddesinde, işverenlere belirli oranda eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü getirilmiş ve buna aykırı hareketler aynı kanunun 98.maddesinde cezalandırılmıştır. Ancak doğaldır ki bu hükümlüler, aksi düzenlemeler gereği, yüz kızartıcı suç işlemiş hükümlüler olmayacaktır.

⁴⁹ÇAĞLAYAN, s.44.